

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ Εἰς ΑΝΑΓΡΑΦΗΝ ΘΙΑΣΩΤΩΝ
ΤΗΣ ΚΟΛΑΙΝΙΔΟΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ

ὑΠΟ ΧΡΙΣΤΟΥ Ν. ΠΕΤΡΟΥ-ΜΕΣΟΓΕΙΤΟΥ

Εἰς τὸν 62^{ον} (1937) τόμον τῶν Ath. Mitt., σελ. 1-12 ὁ Joh. Kirchner δημοσιεύει ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ St. Dow ἐπιγραφάς τινὰς ἐξ Ἀττικῆς, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ ἀναθηματικὴν ἀναγραφὴν ὀνομάτων θιασωτῶν τῆς Κολαινίδος Ἀρτέμιδος (σελ. 9-11). Ὁ κατάλογος οὗτος εἶναι ἐπιγεγραμμένος ἐπὶ ἐξεργασμένου λίθου, ἐντετοιχισμένου ἀντιστρόφως εἰς τὴν ἁγίαν Τράπεζαν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Πέτρου παρὰ τὸ χωρίον τῶν Μεσογείων Καλύβια, καὶ ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Milchhöfer, Ath. Mitt., XII (1887) σελ. 282-3 ἀριθ. 180, ἀποθησαυρισθεὶς ἀκολούθως ἀναλλοίωτος καὶ ὡς ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ πρώτου ἐκδότου καὶ εἰς τὸν II² τόμον τῶν IG, ἀριθ. 4817, τοῦ ὁποίου τὴν ἐπιμέλειαν εἶχεν ὁ αὐτὸς Kirchner.

Περὶ τῆς ἐπιγραφῆς μετὰ ταῦτα ἐπραγματεύθη διεξοδικώτερον ἐγώ, Ἑλληνικά, τόμ. Η' (1935) σελ. 228-38, στηριχθεὶς εἰς ὀρθότεραν ἀνάγνωσιν, τὴν ὁποίαν ἐπέτυχον. Ἡ ἐργασία μου ὅμως αὕτη διέφυγε, φαίνεται, τοὺς τελευταίους ἐκδότας, διότι οὐδαμῶς ἀναφέρεται ἐν τῇ μνημονευθείσῃ δημοσιεύσει των. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῆς παραλείψεως ταύτης μετ' εὐχαριστήσεως εἶδον ὅτι ἡ γενομένη ὑπ' αὐτῶν νέα ἐκδοσις δὲν διαφέρει κατὰ πολὺ τῆς ἰδικῆς μου ἀναγνώσεως, ἂν δ' ἐπανέρχομαι πάλιν ἐνταῦθα εἰς τὴν ἐνδιαφέρουσαν καὶ λίαν, ὁμολογουμένως, δυσανάγνωστον ταύτην ἐπιγραφὴν, πρῶτον τοῦτο μόνον, διὰ νὰ συζητήσω ἐπὶ τινων σημείων, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ εἰρημένοι ἐκδοταὶ παρέσχον διαφόρους ἀναγνώσεις. Ὡς βάσις θὰ χρησιμεύσῃ ἡ παρεχομένη ὑπ' αὐτῶν ἐπιτυχῆς φωτογραφικὴ ἀπεικόνισις τοῦ ληφθέντος ἐκτύπου (ἐν τῷ αὐτῷ 62^ῳ τόμῳ τῶν Mitt., πίν. 5), ὡς καὶ ἡ ἐνταῦθα παρατιθεμένη ὑπ' ἀριθ. 2 φωτογραφία, τὴν ὁποίαν ἔλαβον ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ λίθου (βλ. καὶ κατωτέρω).

Στίχ. 2. Εἰς τὴν μεταγραφὴν σημειοῦται: «Κολαινίδι τὰ---», ἀλλ' ἐν τῷ ὑπομνηματισμῷ οὕτω: «Z. 2 am Ende TA!» (σελ. 10). Εἶναι ἀμφίβολον ὅμως ὅτι τὸ μετὰ τὸ Α γράμμα εἶναι Ι, μολονότι φαίνεται ἐπὶ τοῦ δημοσιευομέ-

νου ἐκτύπου καὶ τῆς ἐνταῦθα εἰκ. 2 χάραγμα τι. Ἴσως τοῦτο ν' ἀνήκει εἰς Υ, ὅποτε ἀποκτᾷ μεγαλυτέραν πιθανότητα ἢ γενομένη ὑπ' ἐμοῦ συμπλήρωσις *Ταφυροπόλω*.

Στίχ. 3. Ὡς πρὸς τὸ σημειούμενον ὅτι «η=π, ebenso Z. 7. 8» (σελ. 10) παρατηρητέον ὅτι τὸ Η δὲν ἔχει τὸ σχῆμα τοῦ Π, ἀλλ' εἶναι ὅλος ἰδιόσημον ἔχον τὴν δεξιὰν κάθετον γραμμὴν περιωρισμένην κάτωθεν τῆς ὀριζοντίας, ἣτις ἐξέχει ἐτέρωθεν, πρὸς ἀριστερὰ ἢ πρὸς δεξιὰ¹. Τοῦτο δὲ διακρίνεται καλῶς, ἰδίᾳ ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου.

Στίχ. 9. Μετὰ τὸ ΜΗΤΗΡ νομίζω ὅτι διακρίνω τὰ ἴχνη τοῦ C, ὥστε νὰ δύναται τὸ ἐπόμενον ὄνομα ν' ἀναγνωσθῇ СЕРВΙΑ = *Σερβία*, ἀφοῦ μάλιστα ὑπάρχει καὶ ὁ ἀπαιτούμενος χῶρος.

Στίχ. 13. «...δοτος», συμπληρωτέον μᾶλλον *Εἰσίδοτος*, διότι ἐν ἀρχῇ φαίνεται στρογγύλον γράμμα ὡσεὶ Ε καὶ πρὸ τοῦ Δ διακρίνεται τὸ Ι.

Στίχ. 20. Ἀντὶ «*Εὐτύχη E---*», θεωρῶ ὀρθοτέρην τὴν ἀνάγνωσιν *Εὐτύχης*, διότι τὸ ἐκλεφθὲν ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν τελικὸν γράμμα ὡς Ε δὲν ἔχει ἐσωτερικὴν κεραίαν καὶ ἐπομένως εἶναι C.

Στίχ. 21. «*Ἀνδροκλέως*», πρέπει ν' ἀναγνωσθῇ *Ἀγα[θο]κλέως*, διότι τὰ γράμματα ΓΑ διακρίνονται σαφῶς ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου.

Περὶ τινων ἄλλων ἀναγνώσεων, ὡς καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ἐν γένει ζητημάτων, τῶν σχετιζομένων πρὸς τὴν ἐπιγραφὴν, παραπέμπω εἰς τὴν μνημονευθεῖσαν καὶ ἀνωτέρω δημοσίευσίν μου.

Ὡς πρὸς τὸν προορισμὸν τέλος τοῦ λίθου παρατηρεῖται ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ ἀνήκει «nicht einem Altar, sondern einer Basis vielleicht mit der Artemis Kolainis» (ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 9), ἀπορριπτομένης οὕτω τῆς ἀρχικῆς γνώμης τοῦ Milchhöfer, τὴν ὁποίαν εἶχον ἀκολουθήσει καὶ ἐγώ, ἐνισχυθεὶς εἰς τὴν τοιαύτην μου ἐκδοχὴν ἐξ ὀρισμένων λεπτομερειῶν περὶ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ λίθου, τὰς ὁποίας εἶχον κατορθώσει κατὰ τὴν μελέτην μου, παρὰ τὴν δύσκολον καὶ ἀπόσφορον θέσιν του, νὰ ἐξακριβώσω. Μετὰ τὴν γενομένην ἀμφισβήτησιν μόνον ἢ ἀποτοίχισις τοῦ λίθου θὰ ἠδύνατο νὰ λύσῃ κατὰ τρόπον ἀσφαλῆ καὶ ὀριστι-

¹ Τὴν αὐτὴν μορφήν ἔχει τὸ Η καὶ ἐν ἐπιγραφῇ, εὐρεθείσα παρὰ τὴν Γόρτυνα ἐν Κρήτῃ, Ἁρχ. Δελτ., 1933-5] Παράρτ. σελ. 76 εἰκ. 40.

κόν τὸ ζήτημα, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ προέβην. Οὕτω κατέστη δυνατόν νὰ μελετήσω λεπτομερῶς αὐτὸν καὶ νὰ λάβω τὰς δύο παρατιθεμένας ἐνταῦθα φωτογραφίας (εἰκ. 1 καὶ 2), νὰ ἐλέγξω

Εἰκ. 1. Ὁ ἐντοιχισμένος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγ. Πέτρου τῶν Καλυβίων ἀρχιτεκτονικῶς ἐξεργασμένος λίθος.

δὲ καλῦτερον καὶ τὰς μέχρι τοῦδε γενομένας ἀναγνώσεις¹.

Εἶναι τετράπλευρος ἐκ λευκοῦ μαρμάρου βαίων ἐλαφρῶς στενούμενος ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω (εἰκ. 1). Κατὰ τὸ ἀνώτερον τμήμα καὶ περὶ τὴν βάσιν φέρει ἐξέχουσαν κυματοειδῆ διαμόρφωσιν, συνεχιζομένην καὶ εἰς τὰς τέσσαρας πλευράς.

¹ Μετὰ τὴν μελέτην ὁ λίθος ἐντοιχίσθη καὶ πάλιν εἰς τὴν θέσιν του, κατ' ὀρθὴν ὁμῶς διεύθυνσιν.

Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιπέδου ἐπιφανείας ἐπικάθηται συμφυῶς εἰργασμένη βάσις ἰωνικοῦ κίονος, ἀποτελουμένη ἐκ σπείρας καὶ τροχίλου ἐπ' αὐτῆς. Ἐπὶ τοῦ τροχίλου ὑπάρχει μόνις μορφούμενον στέλεχος, ἢ ἄνω ἐπιφάνεια τοῦ ὁποίου εἶναι μὲν ἐπίπεδος, ἀλλ' οὐχὶ ἀψόγως ἐξεργασμένη. Δὲν φέρει δὲ τόρμον οὔτε ἄλλην τινὰ κοιλότητα ἢ

Εἰκ. 2. Ἡ ἐπὶ τοῦ λίθου ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή τῶν θιασωτῶν τῆς Κολαινίδος Ἀρτέμιδος.

αὐλάκα. Ἡ ἐν γένει ἐξεργασία γύρωθεν μετ' ἐπιμελείας. Ὑψος 0,67 μ., πλάτος κορμοῦ 0,25 - 0,24, μέγιστον πλάτος κάτω κυματίου 0,33, τοῦ ἄνω 0,42. Ὑψος τῆς κιονικῆς βάσεως 0,12, διάμετρος τῆς ἄνω ἐπιφανείας αὐτῆς 0,25. Διατήρησις καλή, πλὴν μικρᾶς ἐκδορᾶς εἰς τι σημεῖον τῆς περιφερείας ἄνωθεν τοῦ τροχίλου.

Καὶ παρὰ τὴν ἐξακρίβωσιν τοῦ πραγματικοῦ σχήματος τοῦ λίθου δὲν εἶναι εὐκόλον ν' ἀποφανθῶμεν, εἰς τί ἀκριβῶς ἐχρησίμευεν οὗτος.

Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ διαμόρφωσις αὐτοῦ εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁμοιάζει μᾶλλον πρὸς βάσιν, ἣτις ἠδύνατο νὰ βασταῖξῃ ἀγαλμα ἢ κίονα ἢ καὶ ἄλλο παραπλήσιον ἀντικείμενον, ἀλλ' ἢ ἔλλειψις οἰουδήποτε τόρμου στηρίζεως κλονίζει ἰσχυρῶς τὴν ἄποψιν ταύτην. Προτιμότερον ἴσως εἶναι νὰ ἐκλάβωμεν ὡς βωμόν, παρὰ τὸ ἀσύνηθες διὰ τὰ τοιαῦτα κατασκευάσματα σχῆμα. Ἐν ἣ περιπτώσει πρόκειται περὶ τούτου, θὰ ἔφερον ἄνω ἐπιπεδον πλάκα ἐν εἶδει τραπέζης ἢ καὶ μαρμαρίνην λεκάνην διὰ τὰς προσφορὰς ἢ τὰς θυσίας. Τὰ τοιαῦτα δ' ἐπιθήματα ἦτο δυνατόν νὰ ἰσορροπήσουν ἐπὶ τοῦ λίθου καὶ ἄνευ ἰδιαιτέρου συνδέσμου¹.

¹ Ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως κατὰ τὸ νότιον αὐτῆς τμῆμα πλησίον τῆς ἐξέδρας ὑπάρχει ὁμοίωσχημος λίθος, ὅστις ὁμως ἔχει οὐχὶ πολὺ κανονικὴν τὴν συμφυῆ κιονικὴν βάσιν, ἕτερος δὲ ὁμοιος παρὰ τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου. Ἀμφότεροι δὲ φέρουν ὁμοίως τόρμον, ἔχουν δὲ τὴν διάμετρον τῆς ἄνω κυκλικῆς ἐπιφανείας ἰκανῶς μικράν. Καὶ ἄλλους παρομοίους λίθους εἶδον ἐπίσης εἰς τὰ πλησίον τοῦ Διονυσιακοῦ κτίσματα, ὡς καὶ εἰς τὸ γειτονικὸν Ἀσκληπιεῖον καὶ εἰς τὸ Ὠδεῖον τοῦ Ἡρώδου. Οὗτοι ὁμως ἔχουν βραχύτερον καὶ τετραγωνικώτερον τὸν κορμόν, τινὲς δὲ φέρουν ἄνω τόρμον καὶ αὐλακα. Πάντες οὗτοι ἐχρησίμευον ἀναμφιβόλως ὡς βάσεις στηρίξεως, καὶ μάλιστα ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν. Σημειωτέον ὅτι ὁ Milchhofer ἀναφέρει καὶ ἄλλον βωμόν, προερχόμενον ἐκ τοῦ ἀρχαίου δήμου Μυρρινοῦντος, τῆς σημερινῆς Μερρέντας, (Ath. Mitt., XII [1887] σελ. 277-8 ἀριθ. 149, πρβ. καὶ IG, II² 4746), τοῦ ὁποίου τὸν τοιοῦτον χαρακτηρισμὸν ἀμφισβητοῦν ἐπίσης δι' ἔρω-

τηματικοῦ ὁ Kirchner καὶ ὁ Dow. Φέρει καὶ οὗτος ἀναθηματικὴν ἐπιγραφὴν εἰς τὴν Ἀρτεμιν Κολαινίδα, τὴν ἐξῆς:

« - - - οἱ
... ος Ἀρτ-
[έ]μιδι Κολα-
[ι]νίδι ἀν[έ]-
θηκεν.»

Τὰ γράμματα εἶναι ὅμοια πρὸς τὰ τοῦ ἐνταῦθα ἐξεταζομένου θιασωτικοῦ καταλόγου ἀναγόμενα εἰς τοὺς αὐτοὺς πρὸς τοῦτον χρόνους (ἐν IG ἢ ἐπιγραφῇ χρονολογεῖται εἰς μικρὸν προγενεστέραν ἐποχὴν μεταξὺ τοῦ Α' καὶ Β' μ. Χ. αἰῶνος). Τὰ στοιχεῖα ταῦτα ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς ἐπὶ τοῦ λίθου ἀποστάσεις καὶ τὰ σωθῆντα λείψανα τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀναθέτου ἐπιτρέπουν νὰ συμπληρώσωμεν τὸ ὄνομα Ἀριστόβουλος, ὅστις δὲν ἀποκλείεται νὰ εἶναι ὁ ἕτερος τῶν ἐνταῦθα ἀναφερομένων δύο Ἀριστοβούλων, ὁ ἐπὶ ἄνω πινυθῶν τοῦ θιασωτικοῦ συλλόγου. Οὕτω ἢ ἐπιγραφῇ λαμβάνει τὴν μορφήν:

Ἀριστ[όβ
ουλ]ος Ἀρτ-
έ]μιδι Κολα-
ι]νίδι ἀν[έ]
θηκεν.

Τὴν συμπλήρωσιν ταύτην ἐπιτρέπει καὶ ἡ κανονικὴ κατανομή τῶν γραμμάτων τοῦ ὀνόματος εἰς τοὺς δύο πρώτους στίχους, ἣτις εὐρίσκεται ἐν συμφωνίᾳ πρὸς τὸν συνολικὸν ἀριθμὸν τῶν γραμμάτων ἐκάστου στίχου.

ΧΡ. Ν. ΠΕΤΡΟΥ-ΜΕΣΟΓΕΙΤΗΣ

Εἰς Νεκρικὸν Ἐπιγράμμα ἐκ Ραυκοῦ

ὑπο Χριστοῦ Ν. Πετροῦ-Μεσογειτοῦ

Μὲ τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο ἠσχολήθησαν μέχρι τοῦδε πολλοί. Πρῶτος ἐξέδωκεν αὐτὸ ἐξ ἐκτύπου, ὅπερ ἔλαβεν ὁ ἐν Ἡρακλείῳ Καθηγητῆς Περδικάρης, ὁ Th. Baunack (Philologus, L [1891 - 2] σελ. 577-82), ὅστις καὶ προέβη εἰς διεξοδικὰς ἐπ' αὐτοῦ παρατηρήσεις, μετὰ ταῦτα δὲ κατὰ σειράν ὁ Doro Levi ἐν τῇ ἐργασίᾳ του Silloge in corsivo delle iscrizioni metriche cretesi ἐν Studi ital. di Filol. class. (n. s.) II (1922) ἀριθ. 41 σελ. 398-9 καὶ ἡ Margh. Guarducci

ἐν Inscr. Cret., I Rhaucos 2 (σελ. 292). Πάντες οἱ ἄνωτέρω ἐδέχθησαν αὐτὸ ὡς συγκείμενον ἐκ δύο ἑλλειπῶν κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐλεγειακῶν διατίχων, εἰς ἕκαστον τῶν ὁποίων προηγεῖται τοῦ ἑξαμέτρου τὸ πεντάμετρον, παρέχοντες τὴν ἐπομένην, ὡς παραθέτει ἡ Guarducci, μεταγραφῆν:

« - ∞ - ∞ - μνᾶμα δ' ὑπερφ[α]γίος
- ∞ - ∞ - ψιμένω δεικνυ, Θ[έ]τι, ἦδ[η].
- ∞ - ∞ - τεῖθε θανῶν κείται folium
∞ - ∞ - τερπ[ι]νᾶς δ' [[ι]] ἀλλήσιος ἴδρ[ι]ς.
5 [Χαῖρε] Εὐθε.»